

५. ट्रॅव्हल अँड टुरिझम

१. अभ्यासक्रमाचे उद्देश -

- १) राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय पर्यटन टूरिझम व्यवसायाची सखोल माहिती देणे.
- २) पर्यटन उद्योगाच्या विविध अंगाची माहिती देणे.
- ३) स्वयंरोजगाराच्या संधी उपलब्ध होण्यासाठी पर्यटन उद्योगातील कौशल्यांची विद्यार्थ्यांना माहिती देणे.
- ४) पर्यटन उद्योगातील विविध घटकांची व्यावहारिक ओळख विद्यार्थ्यांना करून देणे.

२. कालावधी-६ महिने (१२० तास (६० मिनिटाचे) आठवड्यात दोन दिवस

३. प्रवेश पात्रता-इयत्ता १२ वी पास. प्रवेश संख्या किमान १० - कमाल ५०

४. अभ्यासक्रम शुल्क-

१. प्रवेश शुल्क - रू. २५/-
२. माजी विद्यार्थी संघटना शुल्क - रू. २५/-
३. शैक्षणिक शुल्क - रू. १०००/-
४. परीक्षा शुल्क - रू. २००/-
५. विषयानुसार अभ्यासक्रम-

पेपर १) पर्यटन भूगोल

(१०० गुण)

- जागतिक पर्यटन भूगोल, पर्यटन भूगोल, व्याख्या, स्वरूप व व्याप्ती २० गुण
- नकाशे, दळणवळण, तापमान व हवामान १० गुण
- अक्षांश व रेखांश
- परंपरा व संस्कृती, भारतातील प्रांताप्रमाणे असणारे सण १० गुण
- पर्यटनाची वैशिष्ट्ये, पर्यटनाशी संलग्न कार्यक्रम १० गुण
- नैसर्गिक पर्यटन स्थळांविषयी माहिती १० गुण
- प्रवासाचा हेतू १० गुण
- पर्यटन एक विकसित व्यवसाय, भारत सरकार व महाराष्ट्र सरकारचे पर्यटन विषयक धोरण २० गुण
- देशी व परदेशी पर्यटन १० गुण

पेपर २) पर्यटन व्यवसायातील प्रवासाची उपयोगिता व पध्दती (१०० गुण)

- पर्यटन म्हणजे काय २५ गुण

- पर्यटनाचे कसा व कोठे, केव्हा प्रवास करावा,

प्रवासाच्या पध्दती

- पर्यटन स्थळांची निवड, व महत्त्व

- देशांतर्गत सहली, त्यासाठी लागणारी तिकीटे, विविध परवाने,

अंतर्गत व बाह्य सहली

- आंतरराष्ट्रीय पर्यटन

२५ गुण

- यात्रा पध्दती, आंतरदेशीय प्रवास, आंतरराष्ट्रीय प्रवास

- पासपोर्ट विदेश मंत्रालय

- विमानाची तिकीटे/व्हीसा

- परकीय चलन मिळविण्याचा परवाना

- विमानतळावरील औपचारिकता

- प्रवासातील सामान , विदेशी प्रवास करताना सामान नेण्याविषयी असणा-या मर्यादा , जादा सामान, सामान विमानतळावर हरविल्यास मिळणारी भरपाई, विविध विमा योजना.

यात्रा संघटना -

२५ गुण

-आरक्षण शुल्क, तिकीटे

- आरक्षण पध्दती

- निवासाची पध्दती

- बाजारपेठ

पर्यटनातील सुरक्षितता -

२५ गुण

- आयकर

- आरोग्य खात्याकडून परवाना, सीमा शुल्क परवाना

- भारतातील संरक्षित स्थळांना भेटीविषयक परवाना

पेपर ३) भारतीय कला व स्थापत्य

(१०० गुण)

भाग - १

२५ गुण

भारतीय स्थापत्य कला -

- बौद्ध व जैन स्थापत्यकला

- हिंदू स्थापत्यकला उगम व विकास

१) उत्तर भारतीय २) दक्षिण भारत - द्रविडीयन

३) चालुक्य इस्लामिक स्थापत्य कला -

- मुगल पूर्व - मुगल - दक्षिण

भारतीय मूर्तिकला -

२५ गुण

१) पश्चिम भारतीय मूर्तिकार

- सांची, अजंठा, वेरूळ, माऊंटआबू

२) दक्षिण भारतीय मूर्तिकला -

- बदामी, हम्पी, वेलूर, कांचीपूरम, तंजावर, मदुराई, चिदंबरम, हळेबीड

३) पूर्व भारतीय मूर्तिकला -

- जगन्नाथपूरी, भुवनेश्वर, कोणार्क

४) उत्तर भारतीय मूर्तिकला -

- खजुराहो, राणकपूर, ग्वालहेर

चित्रे पेंटिंग -

- इतिहासपूर्व, अजंठा, पाली चित्रकला, जैन चित्रकला, मुगलकालीन चित्रकला, राजस्थानी व पहाडी.

भारतीय संगीत हस्त, नृत्य व इतर कला

२५ गुण

भारतीय वस्त्र व हस्तकला - प्रांतीय वैशिष्ट्ये -

संगीत कला - शास्त्रीय संगीत व लोकसंगीत

नृत्यकला - शास्त्रीय व लोकनृत्य

या संबंधीत महत्त्वाची धार्मिक पर्यटन स्थळे

२५ गुण

धर्म -

१) हिंदू, २) बौद्ध, ३) जैन, ४) इस्लाम,

५) पारशी ६) ज्यु, ७) ख्रिश्चन

पेपर ४) सहल नियोजन व प्रकल्प लेखन (प्रात्यक्षिक) (१०० गुण)

भाग - १

५० गुण

- १) प्रात्यक्षिक एक दिवसीय सहल नियोजन कागदावर करणे १० गुण
आर्थिक बाबी प्रवास, प्रेक्षणीय स्थळे पर्यटनाच्या जाहिराती
- २) देशातील प्रख्यात पर्यटन स्थळी सहलीचे नियोजन, आराखडा तयार करणे, २५ गुण
आर्थिक बाब, अंदाजपत्रक, प्रवास वेळापत्रक, निवास - भोजन व्यवस्था,
प्रेक्षणीय स्थळे, पर्यटकांची सुरक्षा इत्यादी बाबीसह नियोजन करणे.
- ३) संवाद, मुलाखत १५ गुण
(व्यक्तीमत्व, संवाद कौशल्य, सौजन्य, प्रामाणीकपणा, समयचूचकता)

भाग - २

५० गुण

- १) सहलीसाठी संगणकाचा उपयोग, विमान, रेल्वे, बस, हॉटेल, धर्मशाळा, इतर १५ गुण
अनुषंगिक गोष्टींचे आरक्षण करण्याचे प्रात्यक्षिक करून वृत्तांत देणे
- २) शहरातील प्रवास व पर्यटन कंपन्यांच्या कार्यालयाना भेटी देणे व संक्षिप्त १० गुण
अहवाल सादर करणे
- ३) स्थानिक / जिल्हातील एका पर्यटन स्थळी भेट (एक दिवसीय) व २५ गुण
अहवाल लेखन. (प्रस्तावना, उद्देश, पर्यटन स्थळाची माहिती,
निष्कर्ष फोटो सहीत १५ पानी अहवाल)
(सहलीचा खर्च संबंधीत विद्यार्थ्यांनी वैयक्तिकरित्या करणेचा आहे.)

प्रश्नपत्रिका स्वरूप

- प्रश्न १. अ) योग्य पर्याय निवडा १० गुण
ब) जोड्या जुळवा ०५ गुण
- प्रश्न २. अ) एका वाक्यात उत्तरे लिहा १० गुण
ब) विधाने चूक की बरोबर लिहा ०५ गुण
- प्रश्न ३. अ) संकल्पना स्पष्ट करा १० गुण
ब) व्याख्या लिहा ०५ गुण
- प्रश्न ४. अ) योग्य पर्याय निवडा १० गुण
ब) टिपा लिहा. १० गुण
- प्रश्न ५. अ) थोडक्यात उत्तर लिहा १० गुण
ब) सविस्तरपणे उत्तर लिहा. २० गुण

परिक्षा पध्दती :- १०० गुणांचे ३ लिखित प्रश्नपत्रिका - ३०० गुण
प्रकल्प, प्रात्यक्षिक, परिक्षा - १०० गुण
एकूण गुण - ४०० गुण